

nima quadam quantitate, non quidem monstrosa et præternaturali (ut quidam dixisse feruntur), sed in minima, quæ tali corpori poterat esse naturalis, considerata ejus complexione et dispositione. Postea vero per nutritionem novem mensium pervenisse naturaliter, non solum ad minimam quantitatem accretionis, quam tale corpus posset naturaliter habere in utero matris (hanc enim ante expletum octavum mensem adipisci potuit), sed etiam ad maximam suæ complexionis accommodatam. Et hæc est sine dubio mens D. Thomæ, et ad eam possunt accommodari (quæ Cajet. dicit, licet non satis rem explicet. Addi etiam potest, partum, qui decimo mense contingit, non esse præter naturam, sed (ut medici volunt) esse satis accommodatum naturæ. Unde Sapientia 7, ait Sapiens: *Decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine.* Potuit ergo Christi corporis perfecta formatio, licet novem mensibus consummata fuerit, in aliquo esse similis decem mensium formationi, propter primæ conceptionis celeritatem.

10. *Tertia objectio.* — *Organizatio corporis non potest in instanti fieri.* — Tertia et obscurior difficultas est, quia hæc corporis formatio et conceptio includit organorum distinctionem, condensationem, et figurarum varietatem; hæc autem omnia non possunt fieri in instanti. Nam (ut supra dictum est) habent mutationem localem adjunctam. Respondent aliqui organizationem esse dispositionem ultimam, quæ simul et in eodem instanti fit, cum introducitur forma, non solum miraculose, sed etiam ex natura rei; est enim quasi effectus formalis ejus, et veluti impressio ejusdem figuræ. Sed hoc plane repugnat; demonstratum enim est hanc formationem corporis organici, et membrorum ejus, non posse naturaliter fieri totam simul, cum necessario includat mutationem partium in ordine ad locum, tum in partibus ipsius sanguinis, tum etiam in corpore circumstante. Nam si sanguis ex una parte contrahitur et condensatur, ut fiant ossa et aliæ partes, necesse est relinquere aliquod spatium et aerem subintrare ad replendum illud, quod plane non fit sine motu locali; et ex alia parte, accidere potest ut membra longiora occupent aliquod spatium quod sanguis non occupabat, et consequenter inde expellant corpus præexistens, quod sine motu non fit. Denique organizatio proprie non est effectus formalis animæ, sed dispositio materiæ, quæ in ultimo et perfecto

gradu, qui ad generationem requiritur, in instanti ejusdem generationis consummatur; naturaliter autem loquendo prius tempore inchoatur, et per quadraginta et amplius dies paulatim fit. Videtur ergo necessario respondendum, hanc corporis Christi formationem factam esse in aliquo tempore, quamvis brevissimo, ita ut, exempli gratia, intelligamus eo brevi tempore quo B. Virgo protulit illa verba: *Ecce ancilla Domini*, congregatum esse sanguinem in utero, et non statim ac illic pervenit, in uno instanti fuisse totum corpus formatum; sed alia brevissima morula, verbi gratia, dum dicebat Virgo: *Fiat mihi secundum verbum tuum*, fuisse organizationem perfectam, et in instanti terminativo verborum Virginis consummatam, introductam animam, et unionem hypostaticam perfectam. Ad quam expositionem videtur posse accommodari doctrina D. Thomæ, articulo primo. Cum enim dicit motum localem sanguinis ad locum generationis factum esse in tempore, sub illo motu includi potest omnis mutatio, per quam tam sanguis totus, quam singulæ partes ejus, constitutæ sunt in eo situ et loco, quo in instanti generationis esse oportebat. Est enim eadem ratio de utraque mutatione, nec majus inconveniens videtur successione in una mutatione admittere, quam in alia. Et explicari potest exemplo formationis corporis Adæ, quod, licet a Deo ex terra formatum fuerit, tamen propter prædictam loci mutationem, in tempore formatum fuisse videtur, ut colligi potest ex D. Thoma, 1 p., q. 91, art. 2, ad 1, quatenus dicit, Angelos potuisse aliquid prævium operari ad illam formationem, per localem motum; atque idem est de formatione corporum resurgentium.

11. Hæc responsio videtur præ se ferre quamdam claritatem, et philosophicæ difficultati satisfacere. Tamen in Theologia mihi videtur admodum difficilis. Primo, quia ex illa sequitur conceptionem corporis Christi factam esse in tempore, et quoad hoc solum differre a nostra, quod breviori tempore sit facta. Sicut enim conceptio nostra incipit, quando virtute seminis incipit sanguis coagulari, et ad figuras et dispositiones diversorum membrorum coaptari, ita conceptio Christi incepit, quando virtute Spiritus Sancti similis actio circa sanguinem Virginis inchoata est. Differentia autem erit, quod illa actio in conceptione nostra prolongatur per quadraginta dies, in Christi autem conceptione per brevissimam moram accelerata est. Addi etiam pos-

set alia differentia, quod in naturali conceptione partes ipsæ præcipuæ inter se successive formantur, una post aliam; in Christi autem conceptione dici potest, omnes fuisse simul inchoatas, ac brevi tempore perfectas; hoc tamen non obstat quominus conceptio Christi, sicut et nostra, simpliciter et absolute successive facta sit. Hoc autem videtur improbari omnibus testimoniis et rationibus supra adductis. Primo, quia necessario sequitur, aut Verbum assumpsisse corpus illo brevi tempore, priusquam informaretur anima, quod est hæreticum; vel certe non totam conceptionem Christi terminatam esse ad Verbum, quod repugnat Scripturæ, et Patribus supra citatis. Secundo, sequitur materiam sanguinis Virginis, ex qua conceptum est corpus Christi, non transiisse immediate a forma sanguinis ad suscipiendam animam rationalem Christi. Consequens primo est aperte contra D. Thomam hic, art. 1, ad 3; deinde repugnat supra dictis. Inde enim fieret prius B. Virginem ex suo sanguine, et in suis visceribus concepisse aliquam aliam substantiam, et suppositum creatum, quam Deum. Prima sequela patet, quia si sanguis ille successive condensatus est, ut formaretur os ex illo, immediate antequam absolveretur condensatio requisita in ea parte corporis humani, jam non poterat in illa materia conservari forma sanguinis; præsertim quia cum tali condensatione necessario conjuncta est alteratio nimia, verbi gratia, siccitatis et frigiditatis; ergo necessarium fuit prius expelli formam sanguinis; sic enim in naturali nutritione propter hanc causam non transit sanguis immediate in os, sed prius transmutatur in medullam, ut sic paulatim magis ac magis accedat ad dispositionem ossis. Et idem argumentum fieri potest de toto illo corpore, quod successive formabatur ad introductionem animæ. Nam immediate ante animationem necesse est ut habuerit eam dispositionem, quam habere solent alia corpora humana in eodem statu, quia solum indivisibilis terminus deesse poterat in eo instanti. Nam si deesset aliquid divisibile in condensatione et figuratione, eadem difficultas rediret; at vero corpus sic dispositum non est aptum ad formam sanguinis, ut in aliis hominibus constat. Quod si dicas miraculose factum esse, ut vel illa partium condensatio sine alteratione proportionata fieret, vel ut forma sanguinis permaneret in materia in qua naturaliter esse non posset, magis consentaneum rationi erit aliud mira-

culum excogitare, quo tota illa conceptio subito et sine ulla successione facta sit. Denique obstant huic modo dicendi testimonia Sanctorum Patrum supra citata, quæ omnem prorsus successione excludunt. Sed inter omnia apertissima sunt verba Damas., 1. 3, c. 2, dicentis, *Dei Filium per Spiritum Sanctum pro creationis modo sibi ipsi corpus condidisse, non ita ut paulatim, tacitisque incrementis figura corporis absolveretur, sed uno eodemque momento perficeretur.* At juxta prædictam responsionem, figura non est tota uno momento perfecta, sed in tempore, quamvis brevi, delineata. Obstat etiam D. Thomas, qui in illo art. 1, et in art. 2, ad 3, docet, statim ac sanguis Virginis congregatus fuit in utero ejus, in uno instanti terminativo illius motus localis fuisse Christi corpus formatum. Obstat denique communis sententia Theologorum, in 3, d. 3, dicentium, formationem corporis Christi in instanti fuisse perfectam absque successione, et hoc dicunt fuisse maximum miraculum hujus conceptionis, quod in solo instanti fuerit perfecta. Si autem successio, quamvis exigua, intervenisset, nullum fere fuisset miraculum quod in instanti fuerit terminata conceptio; sed solum quod velociori mutatione et breviori tempore esset perfecta. Ita Bonav. ibi, quæstione ultima totius distinct.; Gabr., d. 4, q. unica, a. 2, con. 2, qui etiam de antecedenti motu concedit factum fuisse in instanti; Palud., d. 3, q. 3; Alex. Alens., 3 p., q. 8, memb. 2, et q. 9, m. 4, et 4 p., q. 34, m. 3, alias q. 10, memb. 4, a. 2, § 6; Richard., d. 3, a. 2, q. 2.

12. *Veræ responsio.* — *Objectio.* — *Responsio.* — Quocirca dicendum censeo, totam hanc conceptionem factam esse in instanti, et consequenter divina virtute factum esse, ut tota illa materia, vel secundum se totam, vel secundum partes occuparet locum alium quem immediate ante habebat, eo modo quo supra explicavimus hoc esse possibile. Cum enim hoc non repugnet, et auctoritati Sanctorum, et rationi ac dignitati mysterii consentaneum sit, non est cur id asserere formidemus, aut magnitudine miraculi terreamur. Præsertim cum Chrysost., hom. 13 in Genes., indicet formationem corporis Adæ hoc modo momentaneo fuisse factam, dicens: *Pulverem terræ suo præcepto in corporis naturam vertit. Nam sicut substantiam terræ, cum non esset, produxit, ita et nunc cum vellet, pulverem terræ in corpus vertit.* Juxta hunc vero dicendi modum, consequenter asserendum est B. Virgi-

nem non habuisse efficientiam quasi connaturalem et (ut ita dicam) seminalem circa hanc corporis formationem, quatenus hanc momentaneam loci mutationem includit, ut ex dictis in præcedenti sectione constat. Neque hoc est contra veritatem conceptionis humanæ Christi, quæ ex parte principii efficientis omnino fuit miraculosa; et ex parte matris satis est ut in administratione materiæ, et aliqua alteratione, seu dispositione fuerit naturalis. Dices, nullo modo potuisse concurrere active B. Virginem in eo instanti virtute naturali, cum tota actio fuerit miraculosa. Respondetur, licet fuerit miraculosa quoad modum, tamen quoad substantiam et terminum fuit naturalis, et ideo potuit aliquo modo concurrere Beata Virgo ad aliquam alterationem, ut fovendo calore suo materiam illam, et calefaciendo, vel quid simile, quod satis est.

13. *Dubium.* — Quod si quæras, si tantum miraculum necessarium fuit in momentanea formatione corporis, sicut in momentanea congregatione sanguinis, cur D. Thomas unum potius negavit quam aliud, respondetur merito id fecisse, quia, ut tota conceptio terminaretur ad Deum, fuit hoc miraculum in ipsa formatione necessarium, et aliunde non obstat quominus B. Virgo posset in eo instanti præstare quod ex parte matris necessarium est; at vero in utroque horum contrarium accidit in sanguinis congregatione, ut in principio hujus sectionis explicatum reliquimus.

QUÆSTIO XXXIV,

DE PERFECTIOE PROLIS CONCEPTÆ, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de perfectione prolis conceptæ. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo, utrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam.

Secundo, utrum in eodem instanti habuerit usum liberi arbitrii.

Tertio, utrum in eodem instanti potuerit mereri.

Quarto, utrum in eodem instanti fuerit plene comprehensor.

Doctrina hujus quæstionis fuse tractata est in primo tomo hujus materiæ. Nam in q. 7, ubi D. Thomas agit de gratia Christi, omnia dixi-

mus quæ ad 1 art. hujus quæstionis spectant; in quæstione autem 9, agendo de scientia Christi in communi, explicuimus quando et quomodo ratione et libero arbitrio uti inceperit; in quæstione vero 10, de scientia beata, quando primam illam susceperit, diximus, quod D. Thom. hic, art. 4, tetigit. Denique de merito ejus, de quo D. Thom. disserit art. 3, in q. 19 latissime dictum est. Omissa igitur inutili et permolesta earumdem rerum repetitione, solum ea quæ ad intelligendum D. Thom. necessaria fuerint, annotabimus.

ARTICULUS I.

Utrum Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam¹.

1. *Ad primum sic proceditur. Videtur quod Christus non fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim, 1 ad Corinth. 15: Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualitatem. Non ergo statim a principio suæ conceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis, sed post aliquod spatium temporis.*

2. *Præterea, sanctificatio videtur esse a peccato, secundum illud, 1 ad Corinth. 6: Et hoc quidem fuistis aliquando, scilicet, peccatores, sed abluti estis, sed sanctificati estis. Sed in Christo nunquam fuit peccatum; ergo non convenit sibi sanctificari per gratiam.*

3. *Præterea, sicut per Verbum Dei omnia facta sunt, ita per Verbum incarnatum sunt omnes homines sanctificati, qui sanctificantur, Hebr. 2: Qui sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Sed Verbum Dei, per quod facta sunt omnia, non est factum, ut Augustinus dicit, in 1 de Trin.²; ergo Christus, per quem sanctificantur omnes, non est sanctificatus.*

Sed contra est quod dicitur Luc. 1: Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. Et Joan. 10: Quem Pater sanctificavit, et misit in mundum.

Respondeo dicendum, quod (sicut supra actum est³) abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi derivatur ex ipsa Verbi unione, secundum illud Joan. 1: Vidimus gloriam ejus, quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiæ et ve-

¹ 3, d. 5, q. 5, art. 3.

² C. 6, non procul a prin., tom. 3.

³ Q. 7, art. 1.

COMMENTARIUS.

Per gratiam habitualem et unionis, quomodo Christus sanctificatus. — Non explicat satis D. Thomas an solum loquatur de sanctificatione per gratiam habitualem; indicat tamen in articulo de ea facere se sermonem, quatenus dicit hanc gratiam ab unione Verbi derivari. Aliunde vero obstare videtur, quod solutione ad secundum significat Christum absque hac gratia non intelligi sanctum, et per eam factum esse sanctum ex non sancto, quæ non possent esse vera, si de habituali gratia sermo esset; ostendimus enim in superioribus, per gratiam unionis, quæ prior est, sanctificari. Quapropter intelligi posset hic articulus absolute de gratia sanctificante, non limitando doctrinam ad hanc vel illam gratiam; sed utrique, servata proportione, eam accommodando. Unde, si de sanctificatione per gratiam unionis interpretemur, quamvis secundum rem idem sit Verbum cui humanitas unitur, et per quod sanctificatur, tamen secundum rationem distinguuntur, quia aliud est assumi ad subsistendum, aliud sanctificari per ipsum Verbum, ad quod fit assumptio. Et hoc sensu dici potest hæc sanctificatio derivari ab unione, sicut unum attributum divinum dicitur ratio alterius. Et cum hac expositione optime quadrat quod D. Thomas, ad 2, dicit, Christum factum esse sanctum ex non sancto homine, quatenus factus est homo ex non homine. Quo dicendi modo indicat, Christum non solum non fuisse prius tempore hominem quam sanctum; verum etiam nec prius natura, quia per ipsam unionem sanctificatus est. Loquimur autem de Christo homine, qui proprie sanctificari dicitur. Nam, si loquamur de humanitate, illa revera prius natura extitit quam sanctificaretur, sicut prius natura extitit quam assumeretur. Et hoc modo terminus a quo illius sanctificationis fuit negatio substantialis sanctitatis in hac humanitate, non quæ duratione præcederet, sed quæ existeret, si statim in eodem instanti non assumeretur illa humanitas, ut hic Deus homo constitueretur. At vero intelligendo hunc articulum de gratia habituali (ut fortasse D. Thomas intellexit, quia hæc revera est quæ proprie dicitur ab unione derivari), solutio ad secundum sano modo exponenda est. Quia, licet temporis duratione simul Christus fuerit homo et sanctus sanctitate accidentali, tamen prius natura fuit factus homo et sanctus

ritatis. Ostensum est autem supra¹, quod in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit, et a Verbo Dei assumptum; unde consequens est, quod in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam et corpus ejus.

Ad primum ergo dicendum, quod ille ordo, quem ponit ibi Apostolus, pertinet ad eos qui per profectum ad spiritualem statum perveniunt. In mysterio autem incarnationis magis consideratur descensus divini plenitudinis in naturam humanam, quam profectus humanæ naturæ, quasi præexistentis, in Deum; et ideo in homine Christo a principio fuit perfecta spiritualitas.

Ad secundum dicendum, quod sanctificari est aliquid fieri sanctum. Fit autem aliquid non solum ex contrario, sed etiam ex negative vel privative opposito, sicut album fit ex nigro, et etiam ex non albo. Nos autem ex peccatoribus sancti effecimur, et ita sanctificatio nostra est ex peccato. Sed Christus quidem secundum hominem factus est sanctus, quia hanc gratiæ sanctitatem non semper habuit; non tamen factus est sanctus ex peccatore, quia peccatum nunquam habuit, sed factus est sanctus ex non sancto secundum hominem, non quidem privative, ut, scilicet, aliquando fuerit homo, et non fuerit sanctus; sed negative, quia, scilicet, quando non fuit homo, non habuit sanctitatem humanam; et ideo simul factus fuit homo, et sanctus homo. Propter quod Angelus dicit, Luc. 1: Quod nascetur ex te sanctum. Quod exponens Gregor., 18 Moral.², dicit: Ad distinctionem nostræ sanctitatis Jesus sanctus nasciturus asseritur; nos quippe si sancti effecimur, non tamen nascimur; ille autem solus veraciter sanctus natus est, qui ex commixtione carnalis copulæ conceptus non est.

Ad tertium dicendum, quod aliter operatur Pater creationem rerum per Filium, aliter tota Trinitas sanctificationem hominum per hominem Christum. Nam Verbum Dei est ejusdem virtutis et operationis cum Deo Patre; unde Pater non operatur per Filium sicut per instrumentum quod movet motum. Humanitas autem Christi est sicut instrumentum divinitatis, ut supra dictum est, et ideo humanitas Christi est sanctificans et sanctificata.

¹ Q. præc., a. 1.

² C. 34, circa medium; et Beda, super illa verba Luc., to. 1.

per gratiam unionis. Quapropter non intelligitur sanctificatus per gratiam habitualement ex non sancto simpliciter, sed ex non sancto tali modo, id est, sanctitate accidentaria, seu (ut D. Thomas locutus est) sanctitate humana; illa enim sanctificatio, quæ est per gratiam unionis, multo magis est divina. Cætera perspicua sunt in littera. Quæ Cajetanus autem notat, superius suo loco tractata sunt; nec oportebat hoc loco iterum contra Scotum invehi, cum de comparatione inter gratiam unionis et habitualement, seu visionem beatam, satis superque supra dictum sit.

ARTICULUS II.

Utrum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit usum liberi arbitrii ¹.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christus secundum hominem non habuerit usum liberi arbitrii in primo instanti suæ conceptionis. Prius est enim esse rei quam agere vel operari. Usus autem liberi arbitrii est quædam operatio. Cum ergo anima Christi esse inceperit in primo instanti suæ conceptionis (ut ex prædictis patet ²), videtur esse impossibile quod in primo instanti conceptionis habuerit usum liberi arbitrii.

2. Præterea, usus liberi arbitrii est electio. Electio autem præsupponit deliberationem consilii; dicit enim Philosophus, in 3 Ethicor. ³, quod electio est appetitus præconsiliati. Ergo videtur impossibile, quod in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit usum liberi arbitrii.

3. Præterea, liberum arbitrium est facultas voluntatis et rationis, ut in prima parte habitum est ⁴, et ita usus liberi arbitrii est actus voluntatis et rationis, sive intellectus; sed actus intellectus præsupponit actum sensus, qui esse non potest sine convenientia organorum, quæ non videtur fuisse in primo instanti conceptionis Christi. Ergo videtur quod Christus non potuerit habere usum liberi arbitrii in primo instanti suæ conceptionis.

Sed contra est quod August. dicit, in lib. de Trin. ⁵: *Mox ut Verbum venit in uterum, ser-*

vata veritate propriæ naturæ, factum est caro, et perfectus homo. Sed perfectus homo habet usum liberi arbitrii. Ergo Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis usum liberi arbitrii.

Respondeo dicendum, quod (sicut supra dictum est ¹) humanæ naturæ quam Christus assumpsit, convenit spiritualis perfectio in qua non profecit, sed eam statim a principio habuit. Perfectio autem ultima non consistit in potentia, vel in habitu, sed in operatione; unde in 2 de Anima ² dicitur quod operatio est actus secundus. Et ideo dicendum est quod Christus, in primo instanti suæ conceptionis, habuit illam operationem animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autem est operatio voluntatis et intellectus, in qua consistit usus liberi arbitrii. Subito enim et in instanti perficitur operatio intellectus et voluntatis, magis quam visio corporalis, eo quod intelligere, velle et sentire, non est motus qui sit actus imperfecti (quod successive perficitur), sed est actus jam perfecti, ut dicitur in 3 de Anima ³. Et ideo dicendum est quod Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit usum liberi arbitrii.

Ad primum ergo dicendum, quod esse est prius natura quam agere; non tamen est prius tempore, sed simul, cum agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquid impediens, sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere et illuminare: sed calefactio non terminatur in instanti, sed per temporis successionem; illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est usus liberi arbitrii, ut dictum est ⁴.

Ad secundum dicendum, quod simul cum terminatur consilium vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem qui deliberatione consilii indigent, in ipsa terminatione consilii primo habent certitudinem de eligendis, et ideo non statim eligunt. Ex quo patet, quod deliberatio consilii non præcigitur ad electionem, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitiæ, secundum illud: *Plenum gratiæ et veritatis. Unde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.*

¹ Q. 7, art. 12, et q. 19, art. 3, et q. 33, art. 3.

² Text. 5, t. 2.

³ Text. 28, to. 2.

⁴ In corp. art.

¹ Ver., q. 29, art. 8.

² Ar. præc., et loco ibi cit.

³ C. 3, circ. fin., t. 5.

⁴ Q. 83, a. 3.

⁵ Id habet Greg., l. 9, in registr., c. 61, a medio; et Augustin., 13 de Tri., c. 9, 10, 17, 29, tom. 3.

Ad tertium dicendum, quod intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non convertendo se ad phantasmata, ut supra habitum est ¹. Unde poterat in eo esse operatio voluntatis et intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus, in primo instanti suæ conceptionis, maxime quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre, etiam antequam animam rationalem obtineat, ut dicitur in libro de Generatione animalium ². Unde cum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit animam rationalem, formato et organizato corpore ejus, multo magis in eodem instanti poterat habere operationem sensus tactus.

COMMENTARIUS.

Objectio. — Responsio. — In hoc articulo solum est notanda solutio ad 3, in qua D. Thom. dicit potuisse Christum in primo instanti conceptionis suæ sensibili phantasmate uti media tactus operatione, non propter speciale aliquod miraculum, sed quia proles concepta naturaliter sentit in utero matris, prius etiam tempore quam anima rationali informetur. Unde fit multo magis posse sentire in illo instanti quo informatur anima rationali; cum ergo Christus, in primo instanti suæ conceptionis, habuerit corpus perfectum et anima rationali informatum, naturaliter sentire poterit sensu tactus. Hoc tamen alicui videri poterit difficile, tum quia immutatio hujus sensus non fit sine physica et reali alteratione, quæ non fit in instanti; tum etiam quia sensus tactus non percipit qualitates sibi congenitas et proportionatas, nisi secundum aliquem excessum vel intensionem, quæ in eo instanti esse non potuit. Respondetur, D. Thom. aperte hoc loco sentire sensum tactus posse immutari pure intentionaliter in instanti, ad sentiendum non qualitates suo organo inhærentes, sed in corpore circumstante, quæ sunt veluti objectum illius sensationis, et juxta hanc doctrinam non habent locum difficultates positæ, quam rem diligentius et ex professo expendimus in libro de Anima. Addendum etiam est in hac solutione, sicut in intellectu habuit Christus in primo instanti species, tum per se, tum per accidens infusas, ita potuisse habere in

¹ Q. 14, art. 1.

² L. 2, c. 3 et 4, t. 4.

sensu phantasmata divinitus infusa, quibus cooperari potuit intellectui, per scientiam per accidens infusam operanti. De qua re diximus in q. 12. Quæ vero hic Cajet. inculcat, in q. 9 et 11 diligenter inquisita sunt.

ARTICULUS III.

Utrum Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri potuerit ¹.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri non potuerit. Sicut enim se habet liberum arbitrium ad merendum, ita ad demerendum. Sed diabolus in primo instanti suæ creationis non potuit peccare, ut in prima parte habitum est ²; ergo neque anima Christi in primo instanti suæ creationis (quod fuit primum instans conceptionis Christi) potuit mereri.

2. Præterea, illud, quod homo habet in primo instanti suæ conceptionis, videtur ei esse naturale, quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis. Sed naturalibus non meremur, ut patet ex his quæ dicta sunt in secunda parte. Ergo videtur quod usus liberi arbitrii, quem Christus habuit secundum hominem in primo instanti suæ conceptionis, non fuerit meritorius.

3. Præterea, id, quod semel aliquis meruit, jam fecit quodammodo suum; et ita non videtur quod iterum possit illud idem mereri, quia nullus meretur quod suum est. Si ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit, sequitur quod postea nihil meruerit; quod patet esse falsum. Non ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit.

Sed contra est quod Augustinus dicit super Exod.: *Non habuit omnino Christus juxta animæ meritum, quo potuisset proficere. Potuisset autem proficere in merito, si in primo instanti suæ conceptionis non meruisset; ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit Christus.*

Respondeo dicendum, quod (sicut supra dictum est ³), Christus in primo instanti suæ conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio: una quidem adultorum, qui secundum proprium actum sancti-

¹ 3, d. 13, q. 1, art. 2, q. 3, et dis. 14, art. 3, q. 6, et dist. 18, art. 3 et 5; et Veri., q. 29, ar. 8, et opu. 2, c. 213 et 214.

² Q. 63, art. 5.

³ Art. 1 hujus quæst.